

Martina Ožbot

Slovenski doktorandi dunajske romanistike

Prispevek predstavlja slovenske slušatelje, ki so na dunajski univerzi doktorirali iz romanistike. To področje je v proučevanem obdobju doživljalo razcvet, dunajska romanistika pa je bila takrat ena najprestižnejših na svetu. Slovenskih doktorjev s področja romanistike je enajst, med njimi najdemo tudi tri pomembne osebnosti slovenske kulture in znanosti 20. stoletja: prevajalca, literata in gledališčnika Andreja Budala (1889–1972) ter osrednja slovenska romanista, delujoča na Univerzi v Ljubljani, jezikoslovca Frana Šturma (1888–1944) in literarnega zgodovinarja Stanka Škerlja (1893–1975). Ob kratkih omembah ostalih slovenskih romanističnih doktorandov so v članku predstavljeni strokovna pot omenjenih treh osebnosti in formativna vloga, ki jo pri njihovem poznejšem delovanju lahko pripišemo študiju na dunajski romanistiki.

Izhodišče razprave

Nastanek in razvoj slovenske romanistike kot institucionalno etablirane stroke sovpada z ustanovitvijo ljubljanske univerze leta 1919. V tem času je bila slovenska romanistika tesno povezana z romanistiko, kot se je gojila na Univerzi na Dunaju, ki je bila v zadnjih desetletjih 19. in na začetku 20. stoletja eno glavnih študijskih in raziskovalnih romanističnih središč sveta, podobno kot še nekateri romanistični seminarji na univerzah nemško govorečih dežel. Oba glavna profesorja, ki sta začrtala smernice raziskovalnega in pedagoškega dela romanskega seminarja na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, sta se kot doktorja formirala na dunajski romanistiki: Fran Šturm je imel vodilno vlogo v času med obema vojnama in med drugo svetovno vojno, Stanko Škerlj pa v prvih povojnih desetletjih. Poleg tega, da je bil nabor ponujenih študijskih predmetov v romanskem seminarju sodoben v vsebinah in zastavitvi, je tudi raziskovalno delo Šturma in Škerlja odražalo njuno temeljito vpetost v tokove modernega romanističnega jezikoslovja in hkrati naklonjenost do proučevanja tistih problematik, ki so povezane z lokalno jezikovno in literarno zgodovino in sodobnostjo in so zato naraven predmet slovenske romanistike. S Šturmovim in Škerljevim delom je dobilo raziskovanje slovensko-romanskih jezikovnih, književnih in tudi širše kulturnih odnosov

institucionalno podlago. S svojim raziskovanjem, ki je izhajalo iz sodobnih filoloških in predvsem jezikoslovnih metod, sta v slovenskem prostoru utrla nove smeri, v katerih so temeljno vlogo dobili fenomeni, ki izhajajo iz medjezikovnega, medliterarnega in medkulturnega stika na eni strani, na drugi pa sta se oba poleg historično naravnanege proučevanja opazovane realnosti zavedala pomembnosti sinhronne perspektive.

Romanistika na dunajski univerzi

Zgodovina stroke

Leta 1870 je bil na dunajski univerzi ustanovljen seminar za francoski in angleški jezik, ki se je leta 1891 razdelil na dva dela: na seminar za angleški jezik in na seminar za francoski jezik, ki se je čez tri leta preimenoval v seminar za romansko filologijo (*Seminar für Romanische Philologie*). Prva stolica za romansko filologijo je pripadla Adolfu Mussafii, dalmatinskemu židu iz Splita, ki je na Dunaj prišel študirat medicino. Čeprav je bil na filološkem področju samouk, je Mussafia postal eden najproduktivnejših in najuglednejših romanistov svojega časa, ki je na stroko vplival tudi dolgoročno. Na Univerzi na Dunaju je začel poučevati že v začetku 60. let, leta 1867 je dobil naziv rednega profesorja za romansko filologijo, vendar je ostal vse do leta 1877 zaposlen v dunajski dvorni knjižnici kot skriptor. V romanskem seminarju se mu je leta 1890 pridružil Švicar Wilhelm Meyer-Lübke, ki je sem prišel po kratkem obdobju službovanja na Univerzi v Jeni. Bil je strokovnjak karseda širokih obzorij in velja za enega najvažnejših romanskih filologov. Pod njegovim mentorstvom je doktorske disertacije izdelalo tudi nekaj slovenskih romanistov, npr. Jožef Kržišnik in Fran Šturm.

Splošno znano je, da se je romanistika kot moderna veda razvila večinoma v nemško govorečem prostoru, in sicer od dvajsetih let 19. stoletja naprej. Takrat je namreč Friedrich Diez, ki je bil privatni docent na Univerzi v Bonnu, objavil svoja prva romanistična dela o poeziji, v katerih se je posebej posvečal trubadurjem. Tudi sicer je bil to čas preboja filološke discipline: leta 1821 je na Univerzi v Berlinu indoevropist Franz Bopp dobil katedro za orientalsko književnost in splošno jezikoslovje (*Orientalische Literatur und allgemeine Sprachkunde*), ki je bila prva tovrstna stolica nasploh. Proučevanje posameznih skupin indoevropskih jezikov je izhajalo iz širšega zanimanja za odkrivanje zakonitosti jezikovnega razvoja in njihovih konkretnih realizacij v različnih časih in okoljih.

Med najuglednejšimi središči, kjer se je v drugi polovici 19. stoletja pospešeno razvijala romanska filologija, so bile univerze v Bonnu, Berlinu, Leipzigu in vse bolj tudi na Dunaju. Med tedanjimi romanističnimi centri ni nobenega v romansko govorečih deželah, kjer je bilo raziskovanje njihovih jezikov še vedno večinoma ujeta v tradicionalne okvire predteoretskega in predznanstvenega opazovanja.¹ V Italiji se je stanje začelo spreminjati po zaslugi nekaterih jezikoslovcev, ki so imeli stike z germanskim prostorom ali so se tam celo izobraževali kot npr. Padovanec Ugo Angelo Canello, ki je študiral v Bonnu pri F. Diezu. Primat med njimi pripada Graziadiu Isaii Ascoliju (1829–1907), znamenitemu italijanskemu filologu in jezikoslovcu, rojenemu v židovski družini v Gorici, ki je v Italiji uvedel moderne filološke študije, tako kot strokovnjak za primerjalno jezikoslovje in orientalistiko kakor tudi kot nadvse senzibilen opazovalec jezikovnih razmer v sočasni Italiji. Bil je začetnik resnega dialektološkega raziskovanja in ustanovitelj revije *Archivio glottologico italiano* ter avtor znamenitega uvoda (»Proemio«) v njeno prvo številko leta 1873. Čeprav je bil podobno kot njegov sodobnik Adolfo Mussafia na področju jezikoslovja samouk, je dobil mesto na milanski akademiji, kjer je tri desetletja poučeval primerjalno slovnico starih in romanskih jezikov. Sodobno jezikoslovje Ascoliju dolguje zelo veliko: bil je odličen tipolog, teoretik (med drugim je konceptualiziral jezikovni substrat), pa tudi sociolingvist. Kot avstrijski državljani je bil naravno povezan z nemško govorečim prostorom, o čemer pričajo njegovo poglobljeno in pogosto kritično poznavanje dela in stališč kolegov mladogramatikov v nemško govorečem svetu, pa tudi dopisovanja² s tamkajšnjimi jezikoslovci, npr. s Hugom Schuchardtom (1842–1927), nemškim romanistom, ki se je poleg romanskih ukvarjal tudi z drugimi jeziki, recimo z baskovskim, in ki je sredi 70. let dobil profesorsko mesto na Univerzi v Gradcu. Kot eden prvih jezikoslovcev, ki je spoznal pomembnost proučevanja jezikov v stiku, in kot začetnik kreolistike je s svojim pionirskim delom vpliven še danes.³

- 1 Sergio Lubello: Rapporti italo-tedeschi negli studi linguistici del secondo Ottocento: maestri, scuole, centri culturali. V: Martin Becker in Ludwig Fesenmeier (ur.). *Relazioni linguistiche. Strutture, rapporti, genealogie*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2016, str. 32.
- 2 Ascoli je imel nekaj stikov tudi z Mikošičem, na splošno pa kot nacionalistično usmerjen italijanski intelektualec, ki je deloval v obdobju narodnega prebujanja in medetničnih trenj, Slovencem ni bil naklonjen. Kot Goričan se je slovenske prisotnosti na domačem večjezičnem območju vsekakor zavedal. Prim. Branko Marušič: Graziadio Isaia Ascoli in Slovenci. V: *Zgodovinski časopis*, let. 30 (1976), str. 291–298.
- 3 O Schuchardtovem delu in njegovem pomenu za italijansko in romansko jezikoslovje gl. Federica Venier: *Appunti di viaggio. Percorsi linguistici tra storia, filologia e retorica*. Milano: FrancoAngeli; Federica Venier: *La corrente di Humboldt: Una lettura di La lingua franca di Hugo Schuchardt*. Roma: Carocci, 2012.

Nekaj glavnih osebnosti dunajske romanistike

V letih, ko je Schuchardt deloval v Gradcu, se je tudi dunajska romanistika skokovito razvijala. Tu je poučevalo nekaj izjemnih znanstvenikov, ki jih imamo za utemeljitelje modernega romanskega jezikoslovja. Ključen za razvoj discipline je bil že omenjeni **Adolfo Mussafia** (1835–1905). Njegov opus je izjemno obsežen in odraža Mussafieve raznolike interese. Kot eminenten predstavnik nove romanistične filološke poddiscipline se je spoznal na razne romanske jezike in njihove variante, njegov glavni poudarek pa je bil na razvoju italijanskega jezika in na italijanski dialektologiji. Ravno ob študiju starih italijanskih besedil je, vzporedno s švicarskim romanistom Adolfom Toblerjem, ki je proučeval besedila v stari francoščini, odkril zakonitost stave naslonk v stari italijanščini. Zakon, ki se imenuje po teh dveh romanistih (ital. *legge Tobler-Mussafia*, franc. *loi de Tobler Mussafia*), zadeva stavo naslonskih elementov in postulira, da se v stari francoščini in stari italijanščini stavčna enota ni mogla začeti z nepoudarjenim zlogom. Opažanje potrjujejo tako nekanonična kot kanonična besedila, vključno z Dantejevimi. Formulacija zakona Toblerja in Mussafie je vzporedna Wackernaglovemu zakonu, ki ga je indoeuropeist Jacob Wackernagel formuliral sočasno in ki se nanaša na praindoevropsčino. Oba zakona slonita na odkritju o obvezni nezačetni stavi nepoudarjenih elementov v proučevanih jezikih.

Poleg Adolfa Mussafie je na prelomu stoletja na dunajski univerzi deloval **Wilhelm Meyer-Lübke** (1861–1936), ki ga lahko po pravici imamo za »univerzalnega« romanista, kar se zlahka potrdi že iz hitrega pregleda naslovov predavanj in seminarjev, ki jih je imel na dunajski romanistiki. Učil je najrazličnejše predmete, v katerih se je loteval pregleda romanskih jezikov od portugalščine do romunščine, imel pa je tudi izjemno teoretsko deskriptivno znanje, ki mu je omogočalo, da se je v svojih predavanjih monografsko ukvarjal s posameznimi jezikoslovnimi poddisciplinami, npr. s semantiko, pa tudi z načelnimi vprašanji, kot je npr. metodologija romanističnega raziskovanja. Ob vsej širini obravnavanih jezikoslovnih vsebin je včasih imel tudi cikluse predavanj iz romanskih literatur, med drugim o francoski dramatik in o Molièru. Kombiniranje jezikoslovnih in literarnozgodovinskih predmetov v takratni romanistiki sicer ni bilo nenavadno; tako so ravnali tudi nekateri drugi učitelji dunajskega romanskega seminarja, toda posebnost Meyer-Lübkejevega predavateljskega dela je raznolikost obravnavane snovi – v vsebinskem, prostorskem in časovnem pogledu. Tako kot je za njegovo pedagoško delo značilna izjemna širina, se njegovo znanstveno

delo odlikuje z raziskovalno temeljitostjo in ostrino opazanj. Meyer-Lübke je med drugim avtor slovnice romanskih jezikov v štirih delih in posebej zgodovinskih slovnici francoščine in italijanščine in tudi Romanskega etimološkega slovarja (*Romanisches etymologisches Wörterbuch*, 1911), ki je verjetno njegovo najvplivnejše delo.

Na Dunaju, kjer je opravljal med drugim tudi dekansko in rektorsko funkcijo, je Wilhelm Meyer-Lübke ostal do leta 1915, ko je odšel v Bonn, na stolico, ki je bila v romanističnem svetu posebej prestižna, saj jo je nekaj desetletij prej zasedal Friedrich Diez, prvi pravi moderni romanski jezikoslovec sploh in prvi utemeljitelj romanske filologije kot posebne raziskovalnega in študijskega področja.

Znotraj dunajske romanistike so delovali tudi drugi vidni romanisti, ki pa v primerjavi z Mussafio in Meyer-Lübkejem dolgoročno niso biti tako zelo vplivni, čeprav so k romanističnemu raziskovanju vsi pomembno prispevali. Med njimi naj omenimo **Eugena Herzoga** (1875–1928), ki je bil tudi učitelj nekaterih slovenskih romanistov, med njimi Frana Šturma. Herzog je bil na Dunaju privatni docent, od leta 1911 pa profesor romanske filologije na Univerzi v Černovicah v Bukovini, se pravi istočasno, ko je tam kot profesor matematike deloval Josip Plemelj. Herzog se je kot romanist ukvarjal predvsem s francoščino, provansalsščino in romunščino. S francoščino in provansalsščino se je ukvarjal tudi **Karl von Ettmayer** (1874–1934), ki je bil obenem specialist za teoretsko-opisno jezikoslovje in dialektolog. Njegove študije o narečju v okolici italijanskega Bergama so aktualne še danes. Po habilitaciji, ki jo je opravil pri Meyer-Lübkeju, je služboval kot profesor na Univerzi v Fribourgu v Švici, nato na Univerzi v Innsbrucku, leta 1915 pa se je vrnil na Dunaj, kjer je nasledil Meyer-Lübkeja.

Nekateri slovenski študentje dunajske romanistike so bili tudi učenci **Elise Richter** (1865–1943), ki se je na dunajski univerzi habilitirala leta 1905 kot prva ženska, s poučevanjem pa je pričela dve leti pozneje kot prva docentka. Poučevala je do leta 1938, ko je ob uveljavitvi rasnih zakonov zaradi svojega židovskega porekla morala univerzo zapustiti, ne glede na to, da se je že skoraj tri desetletja pred tem spreobrnila v luteransko vero. Začeli so se težki časi – leta 1942 je bila skupaj s sestro Helene odpeljana v geto taborišča Terezin, kjer je naslednje leto umrla. Kot predavateljica se je ukvarjala tako s standardnimi romanističnimi vsebinami kot tudi s tistimi, ki v letih pred njenim prihodom v dunajski romanistični seminar niso bile predmet poučevanja. Med tovrstnimi vsebinami so npr. romansko-germanski kulturni odnosi in izposojenke.

Vsebinska širina dunajske romanistike se odraža v raznolikosti ponujenih predmetov pa tudi samih romanskih jezikov. Več slovenskih študentov, med njimi Fran Šturm, je v času študija na dunajski romanistiki spoznavalo tudi romunski jezik, bodisi pri W. Meyer-Lübkeju, ki je o njem občasno predaval, bodisi pri mladem **Sextilu Pușcariu** (1877–1948), ki se je pri Meyer-Lübkeju habilitiral in predlagal, da se znotraj romanistike poučuje tudi romunščina, ki jo je za kratek čas dejansko učil, preden je leta 1906 postal profesor romunskega jezika in književnosti v Černovicah. Pozneje se je razvil v pomembnega jezikoslovca in je vodil dva obsežna projekta – izdelavo slovarja romunskega jezika in romunskega lingvističnega atlasa. Zaradi podpiranja fašističnih idej in romunskega skrajno nacionalističnega gibanja *Garda de fier* (Železna straža) Cornelia Codreana se je proti koncu vojne spričo spremembe romunske politične klime znašel na »napačni« strani, kar je privedlo tudi do stigmatizacije njegovega jezikoslovnega dela.

Na tem mestu naj nekaj besed namenimo še trem drugim osebnostim tedanje dunajske romanistike: italijanskemu lektorju in dvema privatnima docentoma. Ime italijanskega lektorja **Edgarda Maddalene** (1867–1929) se v študijskih programih slovenskih romanistov pojavlja zelo pogosto. Tako kot njegov učitelj Adolfo Mussafia je tudi Maddalena izhajal iz Dalmacije, in sicer iz Zadra, kamor se je njegov oče priselil iz okolice Vicenze, medtem ko je bila mama, sodeč po njenem priimku (Morovich), najbrž vsaj deloma slovanskega porekla. Maddalena je bil seveda pripadnik italijanske dalmatinske skupnosti, svoje italijanstvo je močno čutil in bil kot študent javno na strani italijanskih iredentističnih teženj – tako je npr. na Dunaju najprej vpisal študij medicine, predvsem zaradi boljših štipendijskih možnosti, a je štipendijo izgubil ravno zaradi podpore, ki jo je kot dunajski študent skupaj z drugimi tamkajšnjimi dalmatinskimi študenti izrazil italijanskemu nacionalističnemu društvu Pro Patria, ki je bilo v času njegovega zgodnjega bivanja na Dunaju ustanovljeno v Zadru. Takrat se je prepisal na Filozofsko fakulteto, kjer je med učitelji imel Mussafio, s katerim sta si bila blizu do konca Musaffijevega življenja. Med drugim je Maddalena posodobil Mussafievo italijansko slovnico. Po diplomi se je zaposlil na dunajski trgovski akademiji, nato je postal lektor za italijanski jezik na univerzi. Že od mladih let v Zadru je bil navdušen nad gledališčem in v njegovem delu zavzema posebno mesto ravno proučevanje italijanske dramatike, še posebej dela Carla Goldonija. Nekateri njegovi gledališki spisi veljajo za pomembne še danes. Na dunajski univerzi je Maddalena vodil jezikovne vaje, predaval pa je tudi o italijanski književnosti, npr. o Petrarki in, morda v skladu z duhom časa in svojimi interesi, o besedilu Silvia Pellica *Le mie prigioni* (*Moje ječe*).

Na Dunaju so bili krogi mladih italijanskih iredentistov precej močni, ravno zaradi študentov italijanskega rodu, ki so sem prihajali študirat z italijanskih območij, ki so bila takrat pod Avstrijo.⁴ Eden najznamenitejših je bil Tridentinec **Carlo Battisti** (1882–1977), romanist, nekaj let privatni docent na dunajski univerzi, pozneje direktor knjižnice v Gorici in ustanovitelj revije *Studi Goriziani* (1923), ki izhaja še danes. Njegovo najvažnejše delo je italijanski etimološki slovar v petih zvezkih, ki ga je pripravil skupaj s svojim učencem Giovannijem Alessijem (1950–1957), skoz vse svoje strokovno življenje pa se je veliko posvečal t. i. »ladinskemu vprašanju« (*la questione ladina*), ki zadeva klasifikacijo alpsko romanskih različic znotraj romanskega prostora in njihove povezave z italijanskimi jezikovnimi variantami. Battisti je poudarjal predvsem sorodnosti ladinskih različic s širšim italijanskim prostorom, pri čemer je bila v ozadju neizogibno tudi politična motivacija. V času svojega delovanja na univerzi na Dunaju⁵ je bil Battisti učitelj več slovenskih romanistov, med drugimi Andreja Budala, Antona Debeljaka, Danila Lokarja. Poleg standardnih romanističnih filološko-jezikoslovnih predmetov se je s študenti večkrat ukvarjal z interpretacijo Dantejeve *Božanske komedije*.

V študijskih programih nekaterih slovenskih dunajskih študentov romanistike najdemo med učitelji tudi **Lea Spitzerja** (1887–1960), ki je bil takrat komaj nekaj let starejši od svojih slušateljev. Spitzer je bil učenec Wilhelma Meyer-Lübkeja in velja za enega najpomembnejših romanskih jezikoslovcev vseh časov ter eden utemeljiteljev moderne stilistike. Kot filolog in jezikoslovec je bil pri delu izredno samostojen in samosvoj. V nasprotju s svojimi učitelji, ki so – čeprav na različne načine – večinoma sledili historični metodi in se ukvarjali bodisi z jezikom književnosti bodisi z narečjeslovjem, se je Spitzer obrnil k živemu, modernemu jeziku v njegovih najrazličnejših pojavnostih. Rezultat takšnih raziskovalnih stremeljenj je njegovo klasično delo o jezikovnih značilnostih pisem italijanskih vojnih ujetnikov iz prve svetovne vojne (*Italianische Kriegsgefangenenbriefe*, 1921), ki jih je lahko spoznal neposredno med vojno, ko je več kot tri leta na Dunaju opravljal delo poštnega cenzorja, zadolženega za pregledovanje italijanskih pisem.⁶ V kontekstu takratnega jezikoslovja precej izstopa tudi njegova študija o komunikaciji matere z otrokom, ki jo je napisal na osnovi opazovanja svoje žene Emme in sina Wolfganga (*Puxi*.

4 Prim. Alfredo Stussi: *Filologia e linguistica dell'Italia unita*. Bologna: il Mulino, 2014, str. 162.

5 O Battistiju in njegovih dunajskih letih gl. Alessandro Parenti: Carlo Battisti all'Università di Vienna. V: Mauro Guerrini, Alessandro Parenti in Tiziana Stagi (ur.): *Carlo Battisti linguista e bibliotecario: Studi e testimonianze*. Firenze: Firenze University Press, 2019, str. 23–53.

6 Paola Desideri, Mariapia D'Angelo: La voce della Grande Guerra: le lettere dei prigionieri italiani raccolte da Leo Spitzer. V: *Linguistica*, let. 58 (2018), str. 271–282.

Eine kleine Studie zur Sprache einer Mutter, 1927). Morda je od vseh romanistov, ki so na začetku 20. stoletja poučevali na dunajski univerzi, Spitzer tisti, katerega dela najuspešneje kljubujejo času: še vedno se ponatiskujejo in prevajajo. Spitzer je sprva deloval na evropskih univerzah, dunajski, marburški in kölnski, a je kot žid zaradi rasnih zakonov službo izgubil in se ustalil na Univerzi Johns Hopkins v Baltimoru, kjer je ostal do konca svoje univerzitetne poti.

Struktura študija

Študijski program dunajske romanistike, ki ni bila samostojna študijska smer, temveč se je kombinirala s še kakšno smerjo, najobičajneje z germanistiko, slavistiko ali klasično filologijo, je trajal osem semestrov in se je včasih podaljšal v devetega. Zaključil se je s predloženo in pozitivno ocenjeno disertacijo in z rigorozom, pri tistih, ki so se namenili postati učitelji, pa še s profesorskim izpitom. Zastavitev študija je bila takšna, da je omogočala veliko izbirnosti. Iz študijskih programov slovenskih doktorskih študentov romanistike je razvidna njihova raznolikost in individualiziranost. Znotraj možnosti so si slušatelji sami izbirali predmete, pri čemer so bile zmeraj zastopane jezikovno-filološke in literarne vsebine. Vsi slušatelji so poslušali tudi predmete, ki niso bili neposredno povezani z njihovimi strokovnimi področji, kot so filozofija, pedagogika, psihologija. Predmeti so se zelo pogosto izvajali ciklično, zato je bilo mogoče, da so posamezne vsebine (npr. francoska fonetika), ki so vsaj v današnjih študijskih programih večinoma na vrsti v nižjih letnikih, nekateri slušatelji poslušali proti koncu študija.

Bežna primerjava med tedanjimi in zdajšnjimi romanističnimi študijskimi programi pokaže, da so podobnosti pravzaprav precejšnje. Seveda je bilo pred dobrimi sto leti več poudarka na diahronih vidikih, na tradicionalni filologiji in na zastopnosti zgodovinsko prominentnih romanističnih vsebin. Tako je bila pri študiju opazno prisotna okcitanščina oz. provansalsščina kot romanski jezik izjemnega literarnega pomena. Danes se poseben poudarek pogosto namenja manjšim jezikom – furlanščini, ladinščini, retoromanščini –, ki v času zgodnjega razvoja romanistične stroke niso bili splošno sprejeti kot različice, ki se jim je pri študiju smiselno posebej posvetiti. V skladu s poznejšim razvojem romanistike in seveda jezikoslovja in literarne vede nasploh je danes v študijskih programih lahko precej poudarka na novejših jezikoslovnih poddisciplinah, npr. besediloslovju, sociolingvistiki in pragmatiki. Prav tako so bile tudi medkulturne vsebine in prevajalske študije (z izjemo prevajanja kot sredstva za učenje jezika) v začetku 20. stoletja iz teh predmetnikov domala povsem odsotne. Dejstvo pa je, da poglavitni poudarki

ostajajo enaki: temelji romanskega jezikoslovja so bili postavljeni ob koncu 19. stoletja na univerzah nemško govorečega prostora in poznejše novosti še vedno slonijo na teh osnovah.

Slovenski dunajski doktorski študentje romanistike

V obravnavanem obdobju je bilo evidentiranih enajst slovenskih študentov, ki so doktorirali na dunajski romanistiki. To so: Pavel Brežnik, Andrej Budal, Johann Drnovšek, Janko Gregorin, Jožef Kržišnik, Franc Novak, Karel (Dragan) Šanda, Stanko Škerlj, Matej Šmalc, Fran Šturm in Lovro Sušnik. Njihove usode po zaključnem študiju so bile precej raznolike: dva izmed njih, Fran Šturm in Stanko Škerlj, sta utemeljila romanistiko kot disciplino na Slovenskem, večina jih je po koncu študija delala v šolstvu in kulturi, za dvema, Janezom Drnovškom in Francem Novakom, pa se je sled izgubila.

V nadaljevanju si bomo ogledali kratke predstavitev posameznih doktorandov, začevši z osrednjima slovenskima romanistoma, nato bodo sledili A. Budal kot pomemben romanist prevajalec in v abecednem redu ostali doktorandi.

Fran (Franz) Sturm (1881–1944)

Fran Šturm se je rodil v Dolnji Košani, ki danes spada v občino Pivka. V gimnazijo je hodil v Ljubljani in po maturi leta 1902 odšel na Dunaj, kjer je študiral romanistiko in germanistiko. Iz njegovega študijskega programa lahko razberemo, da je poslušal tudi predmete s področja klasične filologije in filozofije, npr. o Schopenhauerju pri znanem pozitivističnem filozofu Friedrichu Jodlu. Doktoriral je leta 1907 z disertacijo *Romanische Elemente in der slovenischen Mundarten von Innerkrain* (Romanski elementi v slovenskih narečjih na Notranjskem), dve leti pozneje pa je naredil profesorski izpit ter začel s pedagoškim delom, najprej kot suplent na Dunaju, nato od šolskega leta 1910/11 na realki v Ljubljani. Soudeležen je bil pri ustanavljanju romanskega seminarja na Filozofski fakulteti, na katerem se je delo začelo že leta 1920, čeprav v skromnem obsegu. Šturm je v romanskem seminarju predaval od študijskega leta 1921/22, najprej kot honorarni, nato kot redno nastavljeni učitelj, in sicer od leta 1928 kot docent, od leta 1933 kot izredni in od leta 1940 kot redni profesor. Imel je vidno vlogo tudi pri upravljanju fakultete. V nadvse težavnem času italijanske zasedbe osrednje Slovenije je bil njen dekan; funkcijo je prevzel leta 1941 in jo opravljal do tragičnega izginotja leta 1944, ko naj bi ga domača kolaboranta odpeljala neznano kam. Kot eden ustanoviteljev

Osvobodilne fronte in njenih organizatorjev na univerzi med okupatorji in njihovimi podporniki ni mogel biti priljubljen. Svojo predanost idealu svobode je plačal z življenjem, tako kot tudi njegov sin France, ki je padel kot partizan.

Šturmovo znanstveno delo je v slovenski romanistiki pionirsko: kot je pokazal že v svoji disertaciji, ga je posebej zanimalo proučevanje romansko-slovenskih jezikovnih stikov skozi čas. Izrazito pozornost je namenil furlanskim elementom, ki so v slovenskem besedišču pomembni, še posebej v zahodnih narečjih, čeprav jih je precej tudi v standardni slovenščini (npr. *žoga, raca, očala*). Vprašanja jezikov v stiku so bila v času Šturmovega študija v romanistiki sicer že nekaj desetletij aktualna, predvsem po zaslugi Huga Schuchardta, ki se je posvečal tudi vprašanjem slovansko-germanskega in slovansko-romanskega stika,⁷ nikakor pa v takratni romanistični raziskovalni agendi niso bila uvrščena posebej visoko. Zato lahko Šturmovo izbiro teme doktorske naloge vidimo kot moderno in neortodoksno.

Šturm je s študijem na dunajski univerzi začel v štud. letu 1903/04. Težišče njegovih študijskih interesov je bilo izrazito na romanistiki in germanistiki, znotraj slednje pa tako na anglistiki kot nemcistiki. Njegov predmetnik je precej raznolik: poleg romanističnih in germanističnih predmetov je vpisoval tudi predmete s področja klasične filologije, slovanskega jezikoslovja, filozofije. Med predmeti, ki jih je obiskoval, je tudi Zgodovina slovanske filologije (*Geschichte der slavischen Philologie*) pri Vatroslavu Jagiću, Zgodovina srbohrvaške književnosti v 17. in 18. stoletju (*Geschichte der serbokroatischen Literatur im 17. und 18. Jahrhundert*) pri Milanu Rešetarju, pri Václavu Vondráku pa je imel vaje iz stare cerkvene slovanščine in predavanja iz historične slovnice češkega jezika.

V prvem semestru je obiskoval tudi dvoje predavanj iz romanskega jezikoslovja, in sicer Italijansko dialektologijo (*Die italienische Mundarten*) in Zgodovinsko slovnico francoščine (*Historische Grammatik der französischen Sprache*), oboje pri Wilhelmu Meyer-Lübkeju. Hodil je tudi na tečaj francoščine, ki ni bil namenjen izrecno študentom romanistike, temveč vseh fakultet, vodil ga je lektor Armand Rey, ter na italijansko slovnico pri lektorju Edgardu Maddaleni. Šturm je v prvem semestru imel tudi latinsko lektiro. Med temeljnimi romanističnimi predmeti, ki jih je imel v 2. semestru, sta Francoska morfologija (*Französische Formenlehre*) in Zgodovina pozne latinščine (*Geschichte des Spätlateins*) pri Meyer-Lübkeju Meyer-Lübkeju. V nadaljevanju študija se je pri takratnem glavnem profesorju dunajske romanistike seznanjal s še precej drugimi snovmi. Tako je v 4. semestru, se pravi spomladi leta 1904,

7 Hugo Schuchardt: *Slavo-deutsches und Slavo-italienisches*. Graz: Leuschner und Lubensky, 1884.

poslušal Meyer-Lübkejeva predavanja o francoskih osebnih imenih (*Französische Personennamen*), pri Ettmayerju pa sočasno o zgodovini romanskega besedišča (*Ausgewählte Kapitel aus der romanischen Wortgeschichte*). Nadalje se je v 5. semestru pri Meyer-Lübkeju seznanjal s francoskim glasoslovjem (*Französische Lautlehre*), z Uvodom v študij romanske filologije (*Einführung in der Studium der romanischen Philologie*) in imel seminar iz razumevanja staroitalijanskih besedil (*Interpretation altitalienischer Texte*). Kot romanist je Šturm vpisal tudi seminar iz romunskega jezika (pozneje pa tudi druge predmete, kjer je poglobljajal svoje znanje romunščine, kot sta bila npr. Fonetika in Razumevanje romunskih besedil), ki ga je takrat na dunajski univerzi poučeval zgoraj omenjeni Sextil Pușcariu. Pri Wilhelmu Meyer-Lübkeju je Šturm obiskoval tudi seminar iz stare francoščine. Ob Meyer-Lübkeju je na romanistiki istočasno predaval še nemški romanist Philipp August Becker, pozneje profesor romanske filologije v Leipzigu. Takrat, v štud. letu 1905/06, je imel med drugim predavanja iz Zgodovine starejše italijanske književnosti (*Geschichte der älteren italienischen Literatur*). V 6. semestru pa je Šturm pri filozofu Laurenzu Müllnerju poslušal predavanja o Filozofskih pogledih na Dantejevo življenje v filozofskih spisih (*Dantes Leben in philosophischen Schriften*). V 7. semestru je na romanistiki še vedno poslušal Meyer-Lübkeja, ki je predaval o Francoskem oblikoslovju in besedotvorju (*Französische Flexions- und Wortbildungslehre*) ter o italijanski slovnici (*Italienische Grammatik*), imel pa je tudi seminar o razumevanju staroprovansalskih besedil. Istočasno je pri Beckerju imel vaje o francoski Plejadi in o Zgodovini francoske književnosti v 16. in 17. stoletju. V osmem semestru je na romanistiki še vedno hodil k Meyer-Lübkeju, in sicer na predavanja o Francoskem oblikoslovju in besedotvorju (*Französische Flexions- und Wortbildungslehre*), pri njem je imel tudi vaje iz stare portugalščine, pri Beckerju pa starofrancosko lektiro. Šturm je vpisal še 9. semester, ko je obiskoval dva seminarja, pri Meyer-Lübkeju jezikoslovnega, in sicer iz moderne francoske dialektologije (*Neufranzösische Dialekttexte*), pri Beckerju pa literarnega, kjer se je ukvarjal z Molièrom.

Šturmov predmetnik kaže, da je bil njegov glavni študijski interes izrazito romanističen in da je filološko-jezikoslovna romanistična izobrazba, ki jo je pridobil, zares temeljita, ne glede na to, da je bil nabor dejansko razmeroma skop, vsaj v primerjavi s predmetniki nekaterih drugih romanistov, ki so vpisovali po več predmetov. Omenimo naj tudi, da Šturm drugače kot npr. njegova starejša slovenska študijska kolega, Drnovšek in Gregorin, med študijem (skoraj) ni imel predavanj ne pri Adolfu Mussafiu ne pri Karlu von Ettmayerju. V 4. semestru je sicer pri Mussafiu vpisoval seminarske vaje iz francoske skladnje, a vprašanje je, če jih je

profesor tudi izvajal, saj se je leta 1903 preselil z Dunaja v Firence, medtem ko je bil Ettmayer med leti 1905 in 1915 z Dunaja odsoten.

Šturmov a disertacija o romanskih elementih v slovenskih narečjih na Notranjskem je pomembno delo, ki je zasnovano povsem empirično. Uvodoma predstavlja glasoslovne lastnosti iz romanskih variant prevzetih slovenskih narečnih besed, nato pa sledi slovarček, osnovan na besednovrstnem razlikovanju: najprej so obravnavani samostalniki (ki so seveda najštevilnejši), sledijo jim pridevniki, glagoli in v zadnji skupini ostale besedne vrste (vezniki, prislovi, medmeti). Za geselsko osnovo si je avtor vzel italijanske izraze, ki so torej znani tudi slovenščine neveščemu romanistu, v oklepaju sledi razlaga izvora, zatem je naveden slovenski narečni leksem ter končno še nemška ustreznica. Za slovarskim delom je še dodatek z nekaj opaznanji o besedotvorju in skladnji. Disertacija je vsekakor delo izjemnega mladega romanista in dobro nakazuje smer, v katero se je razvila nadaljnja Šturmov a pot jezikoslovca in filologa: težišče je na empirično pridobljenem gradivu, katerega obravnava je teoretsko trdno podprta. Ocenila sta jo Wilhelm Meyer-Lübke in Philipp August Becker, ki sta delo v svojem mnenju, datiranem s 7. aprilom 1907, pohvalila.

Stanko Škerlj (1893–1975)

Stanko Škerlj, glavni slovenski romanist prvih povojnih desetletij, je bil rojen v Novem mestu. S študijem na Dunaju je pričel leta 1911. Vpisal je romanistiko in germanistiko, obiskoval pa je tudi en slavistični predmet, in sicer Zgodovino južnoslovanskih književnosti pri Milanu Rešetarju. V času študija je dve leti prebil v Firencah. Škerljev romanistični predmetnik se vsebinsko ne razlikuje bistveno od Šturmovega, v njem pa najdemo imeni dveh učiteljev, ki ju Šturm ni poslušal: Carla Battistija in Elise Richter. Battisti je sicer predaval nekaj standardnih romanističnih vsebin, npr. Zgodovinsko slovnico provansalsčine (*Historische provenzalische Grammatik*), posebej pa se je posvečal italijanističnim predmetom, med drugim Interpretaciji Dantejevega Pekla (*Interpretationsübungen zu Dantes Inferno*).

V primerjavi s Franom Šturmom je Škerlj usmerjen precej manj romanistično, saj imajo v njegovem predmetniku približno enako težo germanistični predmeti. Prav tako je glede na Šturmov profil Škerljev manj izrazito jezikosloven, saj ga – tako kot v poznejšem strokovnem življenju – precej zanima tudi literarna filologija, kar se odraža v temi njegove doktorske disertacije *Das Verhältnis der ersten italienischen Lyrik zum deutschen Minnesang* (Odnos med zgodnjo italijansko

liriko in nemškimi minnesangom). Delo ni ohranjeno, iz ocene, ki sta jo 22. aprila 1916 podpisala profesorja Becker in von Ettmayer, lahko razberemo, da je kandidat delo opravil dobro. Čeprav neposredne povezave med sicilijansko pesniško šolo in nemškimi minesengerji po pričakovanjih ni bilo mogoče dokazati, ocenjevalca tega ne štejeta kot pomanjkljivost, saj je vrednost raziskave predvsem v načinu njene izpeljave.

Po vrnitvi z Dunaja je Stanko Škerlj do leta 1930 deloval kot gimnazijski profesor v Ljubljani, v tem obdobju pa je leta 1922–1924 preživel v Parizu, kjer je študiral na École des Hautes Études. Od leta 1930 do 1946 je bil zaposlen na beograjski Filozofski fakulteti kot docent in nato kot izredni profesor za italijanski jezik in književnost. Nato je kot redni profesor začel z delom na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer imel tudi več strokovno-organizacijskih funkcij: kmalu po prihodu na to ustanovo je bil njen dekan in zatem prodekan, sodeloval pa je tudi pri pomembnih jezikoslovnih iniciativah: bil je med ustanovitelji revije *Linguistica* in med pobudniki Lingvističnega krožka. Obe zamisli sta dali dolgoročne rezultate: revija še vedno izhaja, prav tako še zmeraj deluje krožek.

Škerlj se je v svojem delu ukvarjal tako z jezikom kot s književnostjo, kar je najbrž vsaj deloma rezultat njegove formacije na dunajski romanistiki, kjer so bili številni romanisti dejavni kot raziskovalci jezika in literature. Sprva se je ukvarjal pretežno z italijansko skladnjo, nato vse bolj tudi s književnostjo, pomembna sinteza njegovega dela je monografija *Italijansko gledališče v Ljubljani v preteklih stoletjih*, ki je izšla leta 1973.

Andrej (Andreas) Budal (1889–1972)

Andrej Budal je bil doma iz Štandreža pri Gorici. Naravno je bil dvojezičen, v času študija romanistike na Dunaju (1909–1913) se je izpopolnjeval v Parizu. Njegov študijski predmetnik kaže Budalove široke in raznolike interese; prvenstveno je bil romanist, vendar je predvsem na začetku študija vpisoval tudi predmete s področja klasične filologije, umetnosti in filozofije. V poznejšem življenju se je s književnostjo ukvarjal poklicno kot srednješolski profesor in pozneje kot upravnik Stalnega slovenskega gledališča v Trstu. Dobro je bil profiliran kot prevajalec iz italijanščine, francoščine in iz nekaterih slovanskih jezikov. Med književnimi deli, ki jih je prevedel, so *Svetnik Antonia Fogazzara*, Maupassantove *Novele*, *Dekle Eliza* Edmonda de Goncourta, Boccacciev *Dekameron* in Manzonijska *Zaročenca*. O Manzonijskem romanu je v 7. semestru študija na Dunaju poslušal seminar,

posvečen posebej temu besedilu, ki ga je imel Edgardo Maddalena. Kot zanimivost naj omenimo, da je bil na novoustanovljeni ljubljanski Filozofski fakulteti oktobra 1920 omenjen kot mogoči kandidat za poučevanje na italijanistiki.⁸

V doktorski nalogi se je Andrej Budal ukvarjal z zgodovino pripone *-aceus* (*Zur Geschichte des Suffixes -aceus*). Zastavil jo je povsem filološko, začeni s predstavitvijo pripone v različnih obdobjih latinščine, od predklasične do poklasične. Kot prelomnega za širitev nabora besed s sufiksom *-aceus* omenja Plinija z njegovo *Historio naturalis* in nekatere poznejše avtorje, ki so s povečevanjem števila latinskih leksikalnih osnov širili tudi potencialen nabor besed, tvorjenih s to pripono. Disertacija obravnava razvoj in zastopanost pripone po posameznih romanskih jezikih. Gre za delo, ki je pripravljeno z akribijo, temelji pa predvsem na gradivu, ki ga ponujajo slovnice posameznih jezikov, katerih opisi se preverjajo in nadalje dokumentirajo na osnovi slovarskega korpusa.

Pavel (Paul) Brežnik (1892–1972)

Pavel Brežnik je bil rojen v Ljubljani. Na Dunaju je začel študirati leta 1910, leta 1914 pa je promoviral. Študiral je romanistiko in germanistiko, obiskoval tudi nekaj slavističnih predmetov. Po doktoratu je bil štiri leta srednješolski profesor na Dunaju, nato na realni gimnaziji v Ljubljani. Sčasoma se je ustalil v Beogradu, kjer je bil med drugim domači učitelj kralja Petra II. Kot strokovnjak za področje kulture in izobraževanja je delal na različnih mestih v državni upravi, večkrat je bival v Nemčiji in v Franciji. Na pariški Državni šoli za moderne vzhodne jezike (današnji INALCO) je bil lektor za slovenski jezik. Kot pisec prispevkov je sodeloval z raznimi časopisi v Sloveniji, Franciji in Srbiji. Napisal je več priročnikov za učenje francoščine in nemščine, znan pa je tudi kot eden začetnikov slovenske znanstvenofantastične literature in avtor povesti *Stratosferski pilot* iz leta 1938. Bil je prevajalec iz francoščine, angleščine, španščine v slovenščino in iz slovenščine v srbsščino, med avtorji, ki jih je prevajal, so brata Goncourt in Upton Sinclair.

V njegovem dunajskem predmetniku najdemo med učitelji Elise Richter, pri kateri je v 2. semestru spoznaval romansko-germanske kulturne odnose (*Romanisch-germanische Kulturbeziehungen*), pri Leu Spitzerju pa se je učil o stari provansalščini.

⁸ Mitja Skubic: *Romanistika na Slovenskem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010, str. 39.

V disertaciji, ki ni ohranjena, se je Brežnik ukvarjal z religioznim razvojem Victorja Hugoja (*Die religiöse Entwicklung Victor Hugos*). Delo sta pregledala profesorja Becker in Meyer-Lübke in ga 12. maja 1914 ocenila pozitivno.

Johann Drnovšek (1882–?)

Kot piše v svoji biografiji, priloženi dokumentaciji o rigorozu, se je Drnovšek rodil v Zagorju. S študijem je začel v letu 1902/03. Vseskoz je bil precej osredotočen na klasično filologijo, ki se ji je v prvem semestru posvečal skoraj izključno, pozneje je bila opaznejša kombinacija z romanistiko. Kakšno je bilo njegovo poznejše življenje, ni znano.

V doktorski nalogi je obravnaval anglonormansko legendo o sv. Brendanu (*Anglonormannische Brandanlegende*). Iz vsebine naklonjene Meyer-Lübkejeve in Beckerjeve ocene, datirane z 2. julijem 1914, lahko razberemo, da je bila naloga filološka.

Janko (Johann) Gregorin (1882–?)

Janko Gregorin se je rodil v Ljubljani. Študirati je začel istočasno kot J. Drnovšek in F. Šturm. Poleg romanističnih predmetov je vpisoval tudi več predmetov s področja anglistike, nemcistike, slovanskega jezikoslovja in filozofije. O njegovem življenju je znanega zelo malo. Bil je profesor na goriški realki, kamor je bil poslan leta 1915. Pozneje je poučeval na državni realki v Ljubljani (1925).

Tema njegove doktorske disertacije je bila *Formenlehre der altfranzösischen Uebersetzung der Predigten Gregors über Ezechiel* (Morfolologija v starofrancoskem prevodu Gregorjevih pridig o Ezekielu). Delo je zastavljeno izrazito filološko in predstavlja poglobljeno vajo iz prepoznavanja in interpretiranja slovničnih oblik v izbranem starofrancoskem besedilu. Ocenjevalca W. Meyer-Lübke in P. A. Becker sta 15. maja 1906 nalogo ocenila z »genügend« (zadostno).

Jožef (Josef) Kržišnik (1865–1926)

Jožef Kržišnik, doma iz Svetega Lenarta pri Škofji Loki, je najstarejši med slovenskimi doktorji dunajske romanistike. Na dunajski univerzi, kamor se je vpisal leta 1884, je študiral predvsem moderno filologijo, ki je v njegovem študijskem programu zajemala romanistiko, germanistiko in slavistiko. Med njegovimi učitelji sta bila Mussafia, pri katerem je obiskoval historično slovnico francoščine in

italijanščine, in Ferdinand Lotheissen, nemški romanist starejše generacije, specialist za francosko književnost. Kržišnik je poslušal tudi predavanja Miklošičevega naslednika Vatroslava Jagića. V času študija je tudi sam pisal poezijo in dramatiko ter prevajal; poskusil se je v prevajanju romana *Jean Sbogar* Charlesa Nodiera. Ko si iz socialnih razlogov študija na Dunaju ni mogel več privoščiti, se je vpisal na mariborsko bogoslovje in bil nato kaplan v več štajerskih župnijah. Toda leta 1899 se je vrnil na Dunaj, vpisal deveti semester in si temeljito razširil študijsko obzorje, tako na področju romanistike kot, do neke mere, na področju filozofije. Naslednje leto je dokončal disertacijo *Über die Entwicklung des L im Nordfranzösischen* (O razvoju L-ja v severni francoščini), ki je prva disertacija s področja romanistike kakega slovenskega doktoranda. Tako Meyer-Lübke kot Mussafia, ki sta delo ocenjevala, sta mu bila naklonjena.⁹ Gre za filološko obravnavo, ki temelji na deskriptivnih predstavitvah posameznih jezikovnih različic francoščine, kakršnih je bilo proti koncu 19. stoletja na voljo vse več. Izvirnost dela je v obravnavi starega vprašanja na novem deskriptivnem in slovarskem korpusu.

Po vrnitvi z Dunaja je bil Kržišnik župnik v Trnovem pri Ilirski Bistrici.

Franc (Franz) Novak (1884–?)

Franc Novak se je rodil v Polhovem Gradcu, s študijem na Dunaju je začel v štud. letu 1903/04, zaključil ga je leta 1908. Bil je osredotočen na klasično filologijo, romanističnih predmetov je imel manj, poudarek je bil na francistiki. O njegovem poznejšem življenju podatkov ni.

Novakova doktorska naloga govori o glagolu »biti« (*être*) v modernih francoskih narečjih (*Das Verbum „être“ in den modernen französischen Mundarten*) in v pomembni meri izhaja iz gradiva, zbranega v francoskem jezikovnem atlasu Julesa Gilliérona in Edmonda Edmonta, ki je začel izhajati leta 1902. Delo odraža pristop lingvistične geografije, ki se je v tem obdobju začela razvijati. Profesorja Meyer-Lübke in Becker sta ga 13. maja 1908 pohvalila in mu dala pozitivno oceno.

Lovro (Lorenz) Sušnik (1887–1964)

Lovro Sušnik je bil rojen v Breznici pod Lubnikom, danes v občini Škofja Loka. Enako kot Šmalc je začel študirati v štud. letu 1908/09. Njegov predmetnik je zasnovan romanistično, germanistično in deloma slavistično. Poletje leta 1911 je

⁹ Tone Smolej: *»Kaj večjega poskusiti in postati«: slovenski pisatelji dunajski študentje (1850–1926)*. Ljubljana: Založba ZRC/Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015, str. 57–58.

namenil izpopolnjevanju iz francoščine v Ženevi. Za disertacijo, ki jo je zaključil leta 1917, je izbral historično tematiko, in sicer *Verbalabstrakta bei Chrestien de Troyes*, v kateri se je ukvarjal z etimološko-filološkimi vprašanji abstraktnih glagolskih samostalnikov oz. nominalizacij, ki jih najdemo v delu Chretien de Troyesa, pisanem v stari francoščini. Delo je zelo obsežno, pri njem pa se je avtor moral soočiti ne le z analizo in klasifikacijo glagolskih samostalnikov, temveč tudi s teoretskim vprašanjem njihove dejanske opredelitve. Disertacijo sta kot kvalitativno novembra 1919 ocenila profesorja von Ettmayer in Vondrák.

Po prvi svetovni vojni je Sušnik poučeval na kranjski gimnaziji in nato na klasični gimnaziji v Ljubljani. Med leti 1937 in 1945 je bil načelnik prosvetne uprave. V revijalnem tisku je objavljajl članke o slovenskem šolstvu, narodnostnem vprašanju ter o francoski in nemški književnosti.

Karel (Karl) Šanda (1881–1963)

Karel (v slovenski literarni in kulturni zgodovini znan kot Dragan) Šanda se je rodil v Rogatcu. Na Dunaju je študiral v letih od 1901 do 1906, in sicer romanistiko in germanistiko. Znotraj romanistike se je prvenstveno posvečal francistiki, deloma pa tudi hispanistiki in v omejenem obsegu luzitanistiki. Iz študijskega programa je razviden njegov poseben interes za dramatiko, ki ga je gojil tudi pozneje v svojem ustvarjalnem življenju. Med študijem je en semester prebil v Parizu. Doktoriral je leta 1906 z disertacijo o dialogih mrtvih (*Die Todtendialoge bei Lucian – Boileau – Fontenelle*), v kateri je Boileaujevo in Fontenellovo klasicistično delo obravnaval ob primerjavi z Lukijanovimi grškimi dialogi. Delo, ki se ni ohranilo, sta razmeroma naklonjeno ocenila profesorja Becker in Meyer-Lübke.

Po zaključenem študiju je Karel Šanda služboval na gimnazijah na Dunaju in v Ljubljani, nato se je preselil v Beograd. V času poučevanja na ljubljanski realki je bil Kosovelov literarni mentor. Ustvarjal je poezijo in dramatiko.

Matej (Mathaeus) Šmalc (1888–1969)

Šmalc je bil rojen v Ribnici, tako kot Novak in Sušnik je s študijem začel v štud. letu 1908/09. V študijskem programu je kombiniral romanistiko in slavistiko, poslušal pa je tudi nemcistične predmete. Posebnost njegovega programa v primerjavi s programi drugih slovenskih dunajskih romanistov je prisotnost vsebin, povezanih z balkanskim prostorom. Tako je pri orientalistu Maximilianu Bittnerju vpisal predmet Osmanska turščina (*Osmanisch-Türkisch*), o balkanski zgodovini pa

poslušal pri Konstantinu Jirečku. Med študijem je nekaj časa preživel na Univerzi v Firencah, nato v Parizu, na Collège de France. Doktoriral je z nalogo o Leopardiju (*Leopardi und die Romantik*, 1914). Delo je neohranjeno, iz Beckerjeve in Mayer-Lübkejeve ocene, napisane 10. junija 1914, je mogoče razbrati, da je solidno.

Šmalc je veliko prevajal iz francoščine, nemščine in angleščine, predvsem za gledališče, med drugim dela Maeterlincka, Beaumarchaisa, Brechta, Zuckmayerja in Sheridanana. Po 1. svetovni vojni je bil sekretar ljubljanske univerze, nato je spet odšel v Francijo in bil nato od 1946 upravnik znanstvene pisarne SAZU.

Sklep

Študijske in predvsem nadaljnje poti slovenskih romanistov, ki so v proučevanem obdobju doktorirali na dunajski romanistiki, kažejo precejšnjo raznolikost. Dunajska študijska leta enajstih doktorjev so imela na njihovo poznejše delovanje različen vpliv, ki ga pri večini v večji ali manjši meri lahko ugotovimo, kolikor je seveda znano, kako so se njihova poštudijska življenja odvijala. Brez dvoma pa drži, da so bila dunajska leta zanje nadvse formativna in da so vsaj nekateri izmed njih kot študentje dunajske romanistike pomembno prispevali k slovenskemu intelektualnemu in kulturnemu življenju 20. stoletja.

Seznam virov in literature

Arhivski viri

UAW (Archiv der Universität Wien)

Öffentliche Vorlesungen an der k. k. Universität zu Wien. Wien: Adolf Holzhausen, k. u. k. Hof- und Universitätsbuchdrucker, 1902–1914.

Philosophische Fakultät [Filozofska fakulteta], Nationale [vpisnice]: Paul Brežnik, Andreas Budal, Johann Drnovšek, Johann Gregorin, Josef Kržišnik, Franz Novak, Lorenz Sušnik, Karl Šanda, Stanko Škerlj, Matthaeus Šmalc, Franz Sturm

Rigorozenakt: št. 3887 (Brežnik), št. 3798 (Budal), št. 4019 (Drnovšek), št. 2075 (Gregorin), št. 2477 (Novak), št. 4220 (Škerlj), št. 4420 (Sušnik), št. 3976 (Šmalc), št. 2278 (Sturm)

Rigorozenprotokoll: Paul Brežnik, Andreas Budal, Johann Drnovšek, Johann Gregorin, Josef Kržišnik, Franz Novak, Lorenz Sušnik, Karl Šanda, Stanislaus Škerlj, Matthaeus Šmalc, Franz Sturm

Disertacije

UBW (Universitätsbibliothek Wien)

Sig. D-14674: *Zur Geschichte des Suffixes -aceus* (Budal, Andreas) (1913)

Sig. D- 13737: Formenlehre der altfranzösischen Uebersetzung der Predigten Gregors über Ezechiel (Gregorin, Johann) (1906)

Sig. D-13589: *Über die Entwicklung des L im Nordfranzösischen* (Kržišnik, Josef) (1900)

Sig. D-13862: *Das Verbum „etre“ in den modernen französischen Mundarten* (Novak, Franz) (1908)

Sig. D-13767: *Romanische Elemente in den slovenischen Dialekten von Innerkrain* (Sturm, Franz) (1907)

Sig. D- 14890: *Verbalabstrakta bei Chrestien de Troyes* (Sušnik, Lorenz) (1917)

Natisnjena literatura

Concetti, Riccardo: Spitzer e Hofmannstahl: Romanisti nella Vienna del primo Novecento. V: Ivano Paccagnella in Elisa Gregori (ur.): *Leo Spitzer: Lo stile e il metodo. Atti del XXXVI Convegno Interuniversitario*. Padova: Esedra, 2010, str. 33–47.

Desideri, Paola in D'Angelo, Mariapia: La voce della Grande Guerra: le lettere dei prigionieri italiani raccolte da Leo Spitzer. V: *Linguistica*, let. 58 (2018), 271–282.

Lubello, Sergio: Rapporti italo-tedeschi negli studi linguistici del secondo Ottocento: maestri, scuole, centri culturali. V: Martin Becker in Ludwig Fesenmeier (ur.): *Relazioni linguistiche. Strutture, rapporti, genealogie*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2016, str. 31–49.

Marušič, Branko: Graziadio Isaia Ascoli in Sloveni. V: *Zgodovinski časopis*, let. 30 (1976), str. 291–298.

Parenti, Alessandro: Carlo Battisti all'Università di Vienna. V: Mauro Guerrini, Alessandro Parenti in Tiziana Stagi (ur.): *Carlo Battisti linguista e bibliotecario: Studi e testimonianze*. Firenze: Firenze University Press, 2019, str. 23–53.

Schuchardt, Hugo: *Slavo-deutsches und Slavo-italienisches*. Graz: Leuschner und Lubensky, 1884.

Skubic, Mitja: *Romanistika na Slovenskem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010.

Smolej, Tone: »Kaj večjega poskusiti in postati«: slovenski pisatelji dunajski študentje. Ljubljana: Založba ZRC/Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015.

Stussi, Alfredo: *Filologia e linguistica dell'Italia unita*. Bologna: il Mulino, 2014.

Tomasin, Lorenzo: *Il caos e l'ordine: Le lingue romanze nella storia culturale europea*. Torino: Einaudi, 2019.

Venier, Federica: *La corrente di Humboldt: Una lettura di La lingua franca di Hugo Schuchardt*. Roma: Carocci, 2012.

Venier, Federica: *Appunti di viaggio: Percorsi linguistici tra storia, filologia e retorica*. Milano: FrancoAngeli, 2017.